

Överenskommelse om samverkan mellan Region Skåne och Kommunförbundet Skåne gällande utredning vid misstanke om dyslexi¹

1. Överenskommelse mellan Kommunförbundet Skåne och Region Skåne

Överenskommelse om samverkan kring en utredning vid misstanke om dyslexi har tagits fram gemensamt av Kommunförbundet Skåne och Region Skåne med representanter från de båda organisationerna och kommunerna.

Överenskommelsen mellan Region Skåne och Kommunförbundet (beskrivs i kap 2.1 stycke B samt bilaga 2) ska fungera som ett stöd för att tydliggöra processen i samverkan mellan huvudmännen gällande utredning av elever med misstänkt dyslexi. Skolhuvudmannen kan ha tillräcklig tvärprofessionell kompetens inom den egna organisationen för att klara uppdraget enligt skollagens intentioner och därmed inte ha behov av samverkan med Region Skåne. Överenskommelsen är en beskrivning av lägsta nivå av insats från varje huvudman när det bedöms finnas behov av samverkan.

Överenskommelsens utgångspunkt är att skolan initierat behovet av logopedisk bedömning. Region Skåne kommer att arbeta efter rutinen gentemot alla skolhuvudmän. Varje skolhuvudman och Region Skåne ansvarar för att organisera sin verksamhet efter de behov som överenskommelsen beskriver. Utifrån den kommunala självstyrelseprincipen är detta dokument en rekommendation som Kommunförbundet Skåne förespråkar att kommunerna använder i sitt samarbete med Region Skåne.

Syftet med överenskommelsen är:

- Att det för gruppen barn och ungdomar med misstänkt dyslexi finns behov av en tydlig gemensam arbetsgång som kräver tvärprofessionell kompetens.
- Att skolan ska få ett tillräckligt underlag för att förstå varför eleven har svårigheter i skolsituationen och vilka elevens behov av stöd är.
- Att en gemensam överenskommelse ska bidra till att barn och ungdomar med misstänkt dyslexi på likvärdiga villkor får individuellt stöd för att kunna nå målen i skolan².

¹ Överenskommelsen gäller för elever med misstänkt specifik läs- och skrivsvårighet, vilket fortsättningsvis kommer att benämnas med begreppet dyslexi. Avgränsning se bilaga 1.

² 1 kap. 4§ och 3 kap. 3§ skollagen.

- Att elever erbjuds logopedbedömning utifrån den vårdgaranti som fastställts av Region Skåne.

I överenskommelsen beskrivs även Region Skånes ansvar för logopedbedömningar till vuxna där det finns en misstanke om dyslexi.

Överenskommelsen gäller från 2016-03-01.

Avgränsning och definitioner beskrivs i bilaga 1.

1.1 Grundläggande utgångspunkter i arbete med barn och ungdomar

Verksamheterna ska präglas av ett barnperspektiv, vilket innebär att en vuxen så långt som möjligt ska sätta sig in i barns situation och försöka se barnets bästa, vid beslut och åtgärder. Detta uttrycks i FN:s barnkonvention:

FN:s barnkonvention och dess fyra huvudprinciper:

- Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras.
- Det är barnets bästa som ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barnet. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall.
- Varje barn har rätt att överleva, leva och utvecklas. Det handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- Barnet har rätt att uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

1.2 Läs- och skrivfärdigheter

Psykisk hälsa handlar bland annat om att människor upplever sin tillvaro meningsfull, att de kan använda sina resurser, vara delaktiga i samhället och uppleva att de har förmåga att hantera livets normala motgångar. I det moderna samhället ställs det stora krav på läs- och skrivfärdigheter. Att ha nedsatt läs- och skrivförmåga påverkar en persons dagliga liv, självbild och framtida möjligheter eftersom inte barnets eller ungdomens fulla potential kan tas tillvara i skolan och/eller på fritiden. Nedsatt läs- och skrivförmåga kan därmed leda till psykisk ohälsa. Forskning har visat ett tydligt samband mellan psykisk ohälsa och att inte nå skolans uppsatta mål. Basen för en lyckad skolgång är färdigheten att kunna läsa och skriva – och därmed en viktig ingrediens för en god hälsa.

1.3 Skolans uppdrag

I skollagen framgår att alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska även ges ledning och stimulans för att

kunna nå längre i sin kunskapsutveckling³. Skolan ska skyndsamt ge stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen om det framkommer att en elev riskerar att inte utvecklas i riktning mot kunskapsmålen i läroplanen eller mot att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Extra anpassningar kan innebära ett behov av hjälpmedel (ansvarsfördelning se bilaga 2). Om de extra anpassningarna som har gjorts för en elev inte är tillräckliga ska rektorn skyndsamt se till att utreda om eleven är i behov av särskilt stöd⁴. Målet med att utreda en elevs behov av särskilt stöd är att lärarna tillsammans med den samlade elevhälsan ska få ett tillräckligt underlag för att kunna bedöma elevens skolsituation.

1.4 Region Skånes uppdrag

Region Skåne ska erbjuda god tillgänglighet till logopedbedömningar och ge likvärdig vård för att kunna bidra till att fler elever i Skåne når skolans mål.

Sjukvården i Region Skåne ska kännetecknas av trygghet, respekt, integritet och tillgänglighet. Målsättningen är att alla ska få vård på lika villkor oavsett ålder, kön, social ställning och etnisk tillhörighet.

2. Överenskommelse gällande utredning vid misstanke om dyslexi

Överenskommelsen har sin utgångspunkt i vad som är det bästa möjliga för eleven.

2.1 Barn och ungdom

Vårdnadshavare och elev ska vara delaktiga i alla delar i den sammanlagda utredningen och samråd ska ske vid remiss och vid återkoppling till remissutförare. Utlåtanden och dess innehåll ska behandlas konfidentiellt och kan inte lämnas ut utan vårdnadshavares eller myndig elevs tillåtelse.

Under både kartläggning och utredning enligt nedanstående kan eleven vara i behov av hjälpmedel. Ansvarsfördelning mellan Region Skåne och skolhuvudman beskrivs i bilaga 2.

A) Kartläggning av elevens skolsituation⁵

³ 3 kap. 3 § skollagen.

⁴ 3 kap. 8 § skollagen.

⁵ *Allmänna råd för arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram*, Skolverket.(2014)

http://www.skolverket.se/om-skolverket/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_=http%3A%2F%2Fwww5.skolverket.se%2Fwtpub%2Fws%2Fskolbok%2Fwpubext%2Ftrycksak%2FRecord%3Fk%3D3299

Utredning av elevens behov av särskilt stöd sker oftast i samråd med elevhälsan. Vid mer komplexa svårigheter görs en mer grundlig utredning och då tas den samlade elevhälsans kompetens tillvara.

1. Beskrivning av skolsituationen utifrån kartläggning, där skol-, grupp- och individnivå uppmärksammas.
2. Pedagogisk bedömning av elevens behov.

B) Omfattande specialistutredning – ansvarsfördelning mellan skola och Region Skåne (se bilaga 2)

För att få en helhetsförståelse av elevens situation behövs ibland en extern utredningskompetens. Även om flera aktörer är inblandade är det alltid rektorn som slutgiltigt ska bedöma elevens behov av särskilt stöd i skolsituationen. Som stöd i den bedömningen använder rektorn den kompletterande kunskap som andra aktörer ger. När en logoped har gjort en utredning kan dennes sammanfattande bedömning och rekommendationer utgöra viktig information till den pedagogiska bedömningen.

En utredning med hög kvalitet bör vara allsidig och tvärprofessionell och kan beskriva elevens förmågor ur ett pedagogiskt, psykologiskt, medicinskt och logopediskt perspektiv. En kartläggning med dessa perspektiv möjliggör en bedömning av individens funktioner och är viktig för individuellt stöd i skolan. De olika perspektiven möjliggör upptäckt av alternativa eller samexisterande faktorer.

C) Beslut om eventuellt särskilt stöd eller åtgärdsprogram

Efter utredning fattar rektor, eller den rektorn delegerat ansvaret till, beslut om eleven behöver särskilt stöd samt om det ska utarbetas ett åtgärdsprogram. Utarbetas ett åtgärdsprogram är det ett dokument för planering och utvärdering av elevens utbildning samt en uppföljning och utvärdering av stödåtgärder.

2.2 Vuxna över 18 år med misstanke om specifika läs- och skrivsvårigheter

Region Skåne ansvarar för logopedbedömning och skriftliga intyg.

3. Mer kunskap

- Skånes Kunskapscentrum för Elever med Dyslexi (SKED), Region Skåne, är en regional verksamhet vars främsta uppgift är att öka kunskapen om dyslexi. Detta sker genom föreläsningar, utbildningar, handledning och konsultation till skolans personal, elever och till föräldrar.
www.skane.se/sked
- Specialpedagogiska skolmyndigheten ger specialpedagogiskt stöd till pedagoger, arbetslag, elevhälsa, resursteam, rektorer och skolförvaltningar. Förfrågningar om stöd kan gälla alla åldersgrupper samt alla skolformer. www.spsm.se

4. Uppföljning

På regionövergripande nivå ansvarar Region Skåne och Kommunförbundet Skåne för att denna överenskommelse implementeras samt årligen följs upp.

En samrådsgrupp bildas med representanter för verksamhetsansvariga chefer från kommuner, Region Skåne samt Kommunförbundet Skåne. Vid behov kan olika specialister adjungeras. Specialpedagogiska skolmyndigheten ska inbjudas att delta i samrådsgruppens arbete. Samrådsgruppen ska verka för att samverka och tillämpning enligt intentionerna i denna överenskommelse följs och har även till uppgift att ge stöd till lösning i generella frågor av principiell karaktär.

Region Skåne

Barn och unga vuxnas hälsa är ett fokusområde som Region Skåne arbetar aktivt med. Inom detta område finns uppsatta mål kring att tillgängligheten ska förbättras när det gäller utredningar för barn och ungdom med misstänkt specifika läs- och skrivsvårigheter. Region Skåne följer årligen upp utifrån nedanstående indikator.

- Andel barn och ungdomar som får tillgång till logopedbedömning inom gällande vårdgaranti.

Skolhuvudman

Uppföljning på huvudmannanivå kan endast ske utifrån mål och kunskapskrav i skollag och andra styrdokument. Uppföljning avser elevens kunskapsutveckling och inte denna överenskommelse.

För Kommunförbundet Skåne

För Region Skåne

Monica Holmqvist
Förbundsdirektör

Ingrid Bengtsson-Rijavec
Hälso- och sjukvårdsdirektör

Bilaga 1

Avgränsning

Läs- och skrivsvårigheter kan ha flera orsaker. De kan bero på ej tillfredställande undervisning och för lite övning, men kan också bero på bristande mognad, koncentrationssvårigheter, annat modersmål m.m. Dessutom kan medicinska, språkliga, sociala, emotionella eller begåvningsmässiga faktorer påverka. Läs- och skrivsvårigheter av generell karaktär är betydligt vanligare än dyslexi.

Dyslexi eller *specifik läs- och skrivsvårighet* kännetecknas av svårigheter med att avkoda ord, läsa med flyt och förståelse och med att stava. Detta är en specifik typ av läs- och skrivsvårigheter som har sin grund i bristande förmåga att hantera det fonologiska systemet. Dyslexi innebär svårigheter med språkets ljudmässiga struktur, men handlar inte om nedsatt hörsel, utan om hur hjärnan uppfattar och behandlar språket. Svårigheterna är ofta oväntade med tanke på individens övriga kognitiva förmåga. Någonstans mellan 2-7% av alla barn och ungdomar har dyslexi. Funktionsnedsättningen tar sig olika uttryck för varje enskild individ, trots samma diagnos, vilket kräver individanpassade pedagogiska åtgärder. För att hitta verkningfulla insatser är en pedagogisk kartläggning och/eller en utredning av svårigheterna en nödvändig utgångspunkt. Det är denna grupp av barn- och ungdomar som denna överenskommelse behandlar.

Definitioner i bokstavsordning

Bedömning bygger på kartläggning (se nedan). Utifrån denna värderas vad som är elevens behov av åtgärder och/eller stöd. Utgår från kända fakta för att komma fram till en korrekt handling.

Elevhälsa omfattar medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan är främst en förebyggande och hälsofrämjande verksamhet. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

Extra anpassningar är en stödinsats av mindre ingripande karaktär som sker inom ramen för den ordinarie undervisningen. *Intensifiera extra anpassningar* innebär att lärare och övrig skolpersonal förändrar de tidigare bestämda stödinsatserna så att de ytterligare anpassas efter elevens behov. Det kan handla om att öka omfattningen av och takten i stödinsatsen. Elevhälsans insatser förstärks normalt också i detta arbete liksom att skolan gör tätare uppföljningar för att kunna förvissa sig om att de extra anpassningarna ger önskvärt resultat. De extra anpassningarna anpassas därmed ytterligare till elevens behov.

Kartläggning ska visa elevens skolsituation på skol, grupp och individnivå. Där ska de förhållanden som är aktuella och som påverkar elevens skolsituation beskrivas. Den behöver ge ett tillräckligt underlag för analys för att kunna bedöma vad som ökar elevens förutsättningar i lärmiljön, om skolan kan tillgodose elevens

behov genom extra anpassningar samt om eleven är i behov av särskilt stöd. Specialpedagog och speciallärare kan bistå den som utreder.

Omfattande specialistutredning sker vid mer komplexa svårigheter och det behövs en mer grundlig utredning och då tas den samlade elevhälsans kompetens tillvara. Ytterligare specialistfunktioner kan kopplas in vid särskilt svårbedömda ärenden, i detta sammanhang avses logoped.

Pedagogisk bedömning avses bedömning som har ett pedagogiskt fokus och där tyngdpunkten ligger på hur skolan kan utforma och anpassa lärmiljöerna, undervisningens innehåll och metoderna för att skapa förutsättningar för den enskilda eleven samt stimulera elevens kunskapsutveckling. En pedagogisk bedömning bygger på det som kommit fram i en kartläggning av en elevs svårigheter och skolsituation.

Samverkan är ”när någon eller några tillför sina specifika resurser, kompetenser och/eller kunskaper till en uppgift som man gemensamt har att genomföra”. Samverkan sker tillsammans med andra i en avgränsad grupp kring ett definierat problem och innebär medvetna och målinriktade handlingar ⁶.

Särskilt stöd är insatser av mer ingripande karaktär som normalt inte är möjliga att genomföra för lärare inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Utredning är att undersöka detaljer för att bättre förstå elevens svårigheter och identifiera elevens resurser (få klarhet)

Återkoppling innebär att återföra information om den enskilda elevens språkliga styrkor och svagheter samt behov. Återkopplingen sker skriftligt och muntligt vid ett enskilt besök till elev och vårdnadshavare som avgör om även remissutföraren eller annan skolpersonal ska närvara, annars sker återkopplingen enbart skriftligt till remissutföraren.

Åtgärdsprogram ska utarbetas om en elev har behov av särskilt stöd i ett eller flera ämnen eller i olika lärmiljöer. Åtgärdsprogrammet innehåller två delar; behovet av stöd samt åtgärder.

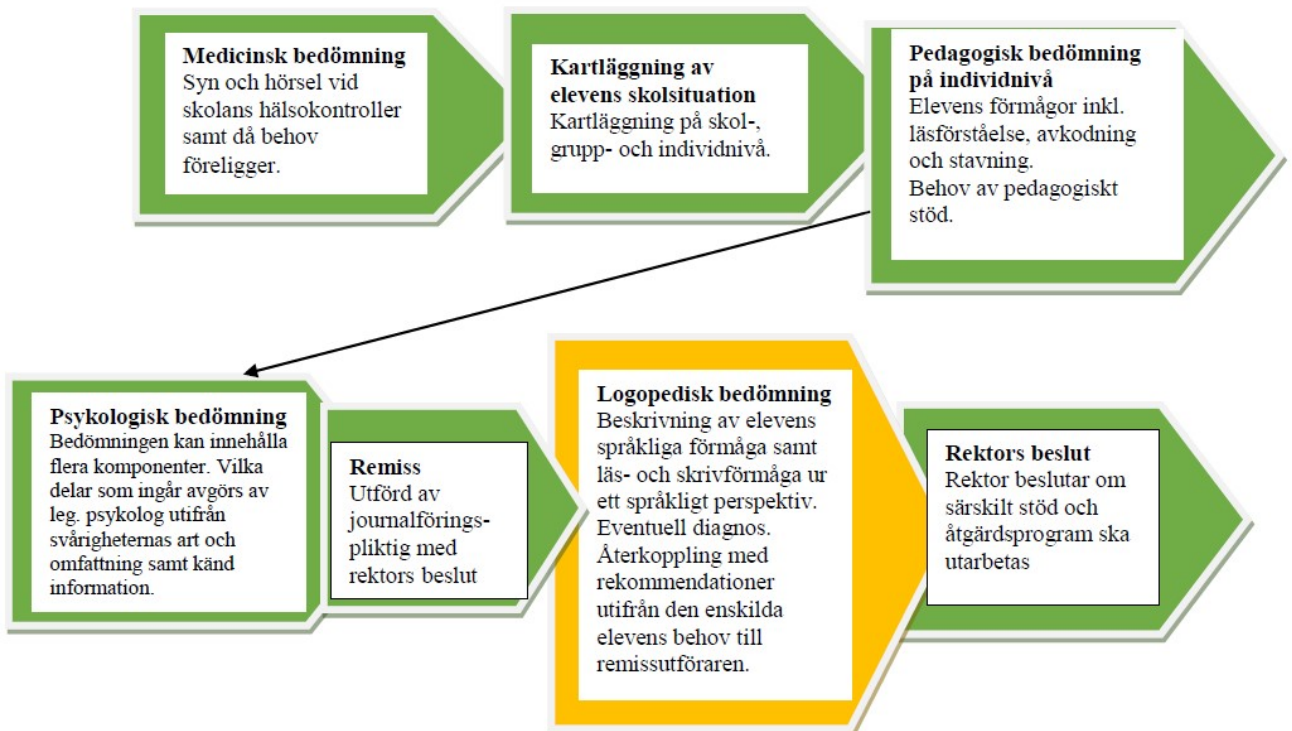
⁶ Sid. 78 *Vägledning för elevhälsan*, Socialstyrelsen (2014).

Bilaga 2

Skiss för att tydliggöra ansvarsfördelning mellan skola och Region Skåne

Denna ansvarsfördelning bygger på att skolan initierat behovet av logopedisk bedömning. En viktig utgångspunkt är att utredningar och bedömningar sker på rektors uppdrag. En utredning sker alltid i en elevs kontext. En psykologbedömning innebär ett visst intrång och ska inte göras utan att skolan/psykologen har goda skäl att tro att det gagnar eleven. Barnperspektivet är överordnat, vilket innebär att utredning ska undvikas om det finns misstanke att det är brister i omgivningen ⁷.

OBS! Skissen ska tolkas tillsammans med hela huvudöverenskommelsen, eftersom utredning föregås av flera aktiviteter och ställningstaganden. Gröna figurer visar skolans ansvar och gul figur visar Region Skånes ansvar.

Vad det gäller både medicinsk och psykologisk bedömning kan denna innehålla flera komponenter. Vilka delar som ingår avgörs av elevhälsans medicinska kompetenser respektive leg. psykolog utifrån svårigheternas art och omfattning samt känd information. Bedömning ska ge information om eventuella andra

⁷ Psykologutredning i skolan, Socialstyrelsen (2013).

möjliga förklaringsmodeller samt bidra till att rikta de pedagogiska insatserna på bästa sätt.

Ansvarsfördelning vid behov av hjälpmedel

Anpassningar i barnets vardag	Förutsättningar	Ansvar
Hjälpmedel i skolan	<ul style="list-style-type: none">Skolan ansvarar för att det finns tillgång till hjälpmedel som motsvarar elevens behov samt utbildning till både personal och elev.	Skolan ansvarar för pedagogiska hjälpmedel enligt definition. ⁸
Förskrivning av hjälpmedel till hemmet	<ul style="list-style-type: none">När skolan bedömer att eleven kan hantera hjälpmedlen i skolan kontaktas logoped för förskrivning till hemmet om eleven ej där har tillgång till hjälpmedlen.	Region Skåne ansvarar för personliga hjälpmedel enligt gällande riktlinjer i Hjälpmedelsguiden. ⁹

⁸<http://kfsk.se/larandearbetsliv/wp-content/uploads/sites/8/2014/12/Overenskommelse-angaende-hjalpmedel-i-pedagogisk-verksamhet-for-barn-och-ungdomar.pdf>

⁹<http://hjalpmedelsguiden.skane.se/>